

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

SOOVITUSED

EUROOPA KOMISJON

KOMISJONI SOOVITUS,

13. juuli 2010,

suuniste kohta samaaegse viljelemise riiklike meetmete väljatöötamiseks, et vältida GMOde tahtmatut sattumist tavapärastesse ja mahepõllunduskultuuridesse

(2010/C 200/01)

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eelkõige selle artiklit 292,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. märtsi 2001. aasta direktiivi 2001/18/EÜ (geneetiliselt muundatud organismide tahtliku keskkonda viimise kohta ja nõukogu direktiivi 90/220/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta) artikli 26a teist lõiget ⁽¹⁾

ning arvestades järgmist:

(1) Direktiivi 2001/18/EÜ artikli 26a kohaselt võivad liikmesriigid võtta samaaegse viljelemisega seotud asjakohaseid meetmeid, et vältida geneetiliselt muundatud organismide (GMOde) tahtmatut sattumist muudesse toodetesse. Seda kohaldatakse eelkõige GMOde sattumise vältimiseks teistesse taimedesse, nt tavapärastesse või mahepõllunduskultuuridesse.

(2) Põllumajandusettevõtete struktuur, põllumajandussüsteemid ning majanduslikud ja looduslikud tingimused, milles põllumajandusettevõtted toimivad, on Euroopa Liidus väga erinevad. Seda põllumajandussüsteemi ning looduslike ja majanduslike tingimuste erinevust ELis tuleb võtta arvesse, kui kavandatakse meetmeid, millega vältida GM taimede tahtmatut sattumist teistesse taimedesse.

(3) Liikmesriikide ametiasutused võivad vajaduse korral piirkondades, kus GMOsid kasvatatakse, määratleda asjakohased meetmed, mis võimaldaksid tarbijatel ja tootjatel valida tavapäraste, mahetoodete ja GM toodete vahel (edaspidi „samaaegse viljelemise meetmed”).

(4) Piirkondades, kus GMOsid kasvatatakse, on samaaegse viljelemise meetmete eesmärk vältida GMOde tahtmatut sattumist teistesse toodetesse, mis võib põhjustada majanduslikku kahju ning geneetiliselt muundatud ja muundamata taimede segunemist (k.a mahepõllunduskultuurid).

(5) Mõnel juhul, sõltuvalt majanduslikest ja looduslikest tingimustest, võib olla vajalik GMOde kasvatamise keelamine suurel territooriumil. Liikmesriigid peavad selle võimaluse kasutamise puhul näitama, et nende piirkondade puhul ei ole muud meetmed piisavad GMOde tahtmatu sattumise vältimiseks tavapärastesse ja mahepõllunduskultuuridesse. Sellised piiravad meetmed peavad olema oma eesmärgiga (st tavapäraste ja mahepõllundus- tootjate teatavate vajaduste kaitse) proportsionaalsed.

(6) Pidades silmas konteksti, millega soovitakse ühendada teadusel põhinevat ELi lubade andmise menetlust liikmesriikide vabadusega otsustada, kas nad soovivad kasvatada oma territooriumil geneetiliselt muundatud põllukultuure või mitte, leiab komisjon, et meetmed, millega vältida GMOde tahtmatut sattumist tavapärastesse ja mahepõllunduskultuuridesse, tuleks võtta liikmesriigi tasandil.

⁽¹⁾ EÜT L 106, 17.4.2001, lk 1.

(7) Soovitus 2003/556/EÜ⁽¹⁾ on vaja asendada, et paremini kajastada liikmesriikide võimalust võtta artikli 26a alusel meetmeid, et vältida GMOde tahtmatut sattumist tavapärastesse ja mahepõllunduskultuuridesse. Käesolev soovitus piirdub peamiste põhimõtetega samaaegse viljelemise meetmete väljatöötamiseks ning selles tunnustatakse, et liikmesriigid vajavad piisavat paindlikkust võtmaks arvesse piirkondlikku ja riiklikku eripära ning mahepõllunduskultuuride, tavapäraste ja muude kultuuride spetsiifilisi kohalikke vajadusi.

(8) GMOde ja tavakultuuride samaaegse viljelemise Euroopa büroo (ECoB) jätkab koostöös liikmesriikidega samaaegse viljelemise parimate tavade ning samuti sellega seonduvate küsimuste tehniliste suuniste väljatöötamist,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA SOOVITUSE:

- 1) Kavandades riiklike meetmeid, et vältida GMOde tahtmatut sattumist tavapärastesse ja mahepõllunduskultuuridesse, peaksid liikmesriigid järgima käesoleva soovituse lisas esitatud suuniseid.
- 2) Soovitus 2003/556/EÜ tunnustatakse kehtetuks.
- 3) Käesolev soovitus on adresseeritud liikmesriikidele.

Brüssel, 13. juuli 2010

Komisjoni nimel
komisjoni liige
John DALLI

⁽¹⁾ Komisjoni soovitus geneetiliselt muundatud, tavapäraste ja mahepõllukultuuride samaaegse viljelemise tagamist käsitlevate riiklike strateegiatega ja heade tavade arendamise suuniste kohta (ELT L 189, 29.7.2003, lk 36).

LISA

1. Sissejuhatus

1.1. Riiklikud samaaegse viljelemise meetmed, et vältida GMOde tahtmatut sattumist tavapärastesse ja mahepõllumajanduskultuuridesse

GMOde kasvatamine ELis mõjutab põllumajandusliku tootmise korraldust. Ühest küljest tekitab geneetilisel muundatud (GM) taimede tahtmatu sattumine geneetiliselt muundamata taimedesse (tavapärastesse ja mahepõllumajanduskultuuridesse) küsimusi, kuidas tagada tootja õigus valida erinevate tootmistüüpide vahel. Põhimõtteliselt peaksid põllumajandusettevõtjad saama valida, millist tüüpi põllukultuure nad kasvatavad: kas GM kultuure, tavapäraseid või mahepõllumajanduskultuure. See võimalus tuleks kombineerida mõningate põllumajandusettevõtjate ja -käitajate sooviga tagada, et nende taimedes oleks võimalikult väike osa GMOsid.

Teisest küljest on see teema seotud tarbijate valikuga. Selleks et pakkuda Euroopa tarbijatele võimalust valida geneetiliselt muundatud ja muundamata toidu vahel, peab lisaks toimivale jälgitavuse ja märgistuse süsteemile olema ka põllumajandussektor, mis suudab erinevat tüüpi tooteid pakkuda. Toidutööstuse võime pakkuda tarbijatele laia valikut on otseselt seotud põllumajandussektori võimega säilitada erinevad tootmissüsteemid.

GMOde juhuslik sisaldus, mis ületab ELi õigusaktides kehtestatud taluvuspiiri, sunnib tooteid, mis olid kavandatud GMO vabadena, märgistama GMOsid sisaldavatena⁽¹⁾. See võib põhjustada tulude vähenemist, sest GM taimede turuhind on madalam või on raskusi nende müümiseks. Lisaks võib põllumajandusettevõtjatele kaasnedäi täiendavaid kulusid, kui nad peavad kasutama järelevalvesüsteeme ja meetmeid, millega minimeerida geneetiliselt muundatud ja muundamata taimede segunemist.

Spetsiifiliste põllukultuuride tootjate, näiteks mahepõllumajandusettevõtjate sissetulekute vähenemine ei piirdu üksnes märgistamise läve (0,9 %) ületamisega. Mõnel juhul, sõltuvalt turu vajadustest ning riiklike õigusaktide vastavatest sätetest (nt mõned liikmesriigid on loonud riiklikud standardid erinevat tüüpi „GM vaba“ märgistuseks) võib GMOde sisaldus toidus – isegi 0,9 % väiksemas koguses – põhjustada probleeme tootjatele, kes sooviksid oma tooteid turustada GMO vabadena.

Lisaks mõjutab GMOdega segunemine spetsiifiliste toodete, näiteks mahepõllumajandusettevõtjate tootjaid⁽²⁾ ning seeläbi ka lõpptarbijaid⁽³⁾. Kuna selline tootmine on sageli kulukam, võib GMOde sisalduse vältimiseks vaja olla rangemaid eraldamise meetmeid, et tagada mahepõllumajandusettevõtjate suurem kasumimarginaal. Lisaks on mõnedes geograafilistes piirkondades eraldamise vajadust väga raske ja kulukas täita kohalike piirangute ja eripära tõttu.

Seetõttu on vajalik tunnistada, et liikmesriigid vajavad piisavat paindlikkust võtmaks GMO kasvatamisega seoses arvesse piirkondlikku ja kohalikku eripära ning vajadusi, et saavutada GMOde võimalikult madal sisaldus mahepõllumajanduskultuurides ja muudes taimedes, kui piisavat puhtuse taset ei saa saavutada muul viisil.

1.2. Vahe GMOde kasvatamise majanduslike aspektide ja keskkonnanõu hindamise teaduslike aspektide vahel

On oluline teha selget vahet GMOde kasvatamise majanduslike aspektide ja keskkonnanõu hindamise teaduslike aspektide vahel, mida käsitletakse GM sööta ja toitu käsitleva direktiivi 2001/18/EÜ ja määruse (EÜ) nr 1829/2003 kohase lubade andmise korra raames.

Vastavalt direktiivis 2001/18/EÜ ja määruses (EÜ) nr 1829/2003 kehtestatud korrale peab GMOde keskkonda viimise loale eelnema põhjalik tervise- ja keskkonnanõu hindamine. Ohuhindamise tulemused võivad olla järgmised:

(1) Määruse (EÜ) nr 1829/2003 artiklite 12 ja 24 kohaselt ei kohaldata märgistamise kohustust toitude suhtes, mis sisaldavad GMOdest koosnevat, neid sisaldavat või neist toodetud materjali alla 0,9 %: i) üksikutes koostisosades; või ii) ühest komponendist koosnevas toidus; või iii) söödast või selle koostisse kuuluvatest üksikisootadest, kui GMOde sisaldus on juhuslik või tehniliselt vältimatu.

(2) Vastavalt määrusele (EÜ) nr 843/2007 (mahepõllumajandusliku tootmise ning mahepõllumajanduslike toodete märgistamise kohta) ei tohi mahetootmise puhul kasutada GMOsid ei seemnete, toidu ega söödana (artikli 9 lõige 1). Eesmärgiks on GMOde võimalikult vähenemine mahepõllumajanduslikes toodetes (vt põhjendus 10).

(3) KOM(2009) 153 – Komisjoni aruanne nõukogule ja Euroopa Parlamendile geneetiliselt muundatud, tavapäraste ja mahepõllumajanduskultuuride samaaegse viljelemise kohta.

- tuvastatakse ähvardav oht keskkonnale või tervisele, mida ei saa kontrollida, ning loa andmisest keeldutakse;
- ähvardavat ohtu keskkonnale või tervisele ei tuvastata ning antakse luba ilma täiendavate kontrollimeetmeteta, välja arvatud need, mis on õigusaktidega ette nähtud;
- tuvastatakse ohud, kuid need on asjakohaste meetmete abil kontrollitavad (nt füüsiline eraldamine ja/või seire); sel juhul on loas märgitud kohustus rakendada keskkonnariski juhtimise meetmeid.

Kui oht keskkonnale või tervisele tuvastatakse pärast loa andmist, siis on direktiivis 2001/18/EÜ (artikli 20 lõige 3) ja määruses (EÜ) nr 1829/2003 (artiklid 10 ja 22) sätestatud ELi loa lõpetamise või muutmise menetlus. Lisaks on liikmesriikidel võimalik kasutada direktiivi 2001/18/EÜ kaitseklauslit (artikkel 23) või määruse (EÜ) nr 1829/2003 kohast erakorralist meedet (artikkel 34), et esialgu piirata või keelata GMOde kasvatamist tervise või keskkonnohtu käsitleva uue või täiendava teabe alusel.

Kuna ELis tohib kasvata üksnes lubatud GMOsid⁽¹⁾ ning keskkonna ja tervise aspekte hõlmab juba ELi lubade andmise korra kohane keskkonnohtu hindamine, siis tuleb pooleliolevaid küsimusi käsitleda samaaegse viljelemise majanduslike aspektidega seotud geneetiliselt muundatud ja muundamata taimede segunemise kontekstis.

1.3. *ELi erinevate põllumajandustingimuste arvestamine*

Euroopa põllumajandusettevõtjad töötavad väga erinevates tingimustes. Ettevõtete ja põldude suurus, tootmisüsteem, külvikorrad ja viljelussüsteemid ning looduslikud tingimused on Euroopas erinevad. GMOde tavapärastesse ja mahepõllumajanduskultuuridesse tahtmatu sattumise vältimiseks võetud riiklike meetmete kavandamise, rakendamise ja järelevalve puhul on vaja neid erinevusi arvesse võtta. Kohaldatavad meetmed peavad sobima põllumajandusettevõtte struktuuriga, tootmis- ja viljelussüsteemiga ning piirkonna looduslike tingimustega.

GMOde kasvatamise strateegia ja parimad tavad tuleks välja töötada ja rakendada riiklikul või piirkondlikul tasandil, põllumajandusettevõtjate ja muude sidusrühmade osalusel ning riiklike, piirkondlike ja kohalike faktoreid arvesse võttes.

Seetõttu on asjakohane, et meetmed, millega vältida GMOde tahtmatut sattumist tavapärastesse ja mahepõllumajanduskultuuridesse, töötatakse välja riiklikul ning vahel ka piirkondlikul või kohalikul tasandil.

1.4. *Suuniste eesmärk ja kohaldamisala*

Käesolevad suunised on esitatud liikmesriikidele suunatud mittekohustuslike soovitude vormis. Nende eesmärk on pakkuda üldpõhimõtteid riiklike meetmete väljatöötamiseks, et vältida GMOde tahtmatut sattumist tavapärastesse ja mahepõllumajanduskultuuridesse. Tunnistatakse, et paljud faktorid, mis on selles kontekstis olulised, on seotud riiklike, piirkondlike või kohalike tingimustega.

2. **Üldpõhimõtted samaaegse viljelemise riiklike meetmete väljatöötamiseks, et vältida GMOde tahtmatut sattumist tavapärastesse ja mahepõllumajanduskultuuridesse**

2.1. *Läbipaistvus, piiriülene koostöö ja sidusrühmade kaasamine*

Riiklikud meetmed, et vältida GMOde tahtmatut sattumist tavapärastesse ja mahepõllumajanduskultuuridesse, tuleb välja töötada koostöös kõigi asjaomaste sidusrühmadega ning läbipaistvalt. Liikmesriigid peavad tegema piiriülest koostööd naaberriikidega, et tagada samaaegse viljelemise meetmete tõhus toimimine piirialadel. Seetõttu peavad liikmesriigid esitama adekvaatsed ja õigeaegsed teavet meetmete kohta, mida nad kavatsesid võtta.

2.2. *Proportsionaalsus*

GMOde teistesse taimedesse tahtmatu sattumise vältimiseks võetavad meetmed peavad olema oma eesmärgiga (tavapäraste ja mahepõllumajandusettevõtjate teatavate vajaduste kaitse) proportsionaalsed. Samaaegse viljelemise meetmed peavad vältima liigse koormuse tekitamist põllumajandusettevõtjatele, seemnetootjatele, kooperatiividele ja mis tahes tootmistüübiga seotud käitajatele. Meetme valikul tuleks arvesse võtta piirkondlike ja kohalike piiranguid ja tingimusi, näiteks piirkonna põldude kuju ja suurust, konkreetsetele põllumajandusettevõtetele kuuluvate põldude killustatust ja geograafilist hajutatust ning piirkondlikku põllumajandusettevõtete juhtimisviisi.

⁽¹⁾ ELis kasvatamiseks peab GMO olema saanud direktiivi 2001/18/EÜ või määruse (EÜ) nr 1829/2003 kohase loa kasvatamiseks.

- 2.3. *Segunemise tase, mida soovitakse saavutada samaaegse viljelemise meetmetega, et vältida GMOde tahtmatut sattumist tavapärastesse ja mahepõllunduskultuuridesse*

Riiklikud meetmed, et vältida GMOde tahtmatut sattumist tavapärastesse ja mahepõllunduskultuuridesse, peaksid arvesse võtma olemasolevat teavet geneetiliselt muundatud ja muundamata taimede segunemise tõenäosuse ja allikate kohta. Need meetmed peavad olema proportsionaalsed eesmärgiks võetud segunemise taseme saavutamiseks, mis sõltub piirkondlikust ja riiklikust eripärast ning mahepõllunduskultuuride, tavapäraste ja muude kultuuride spetsiifilistest kohalikest vajadustest.

- 2.3.1. Mõnel juhul avaldavad GMO jäljed toidus ja söödas majanduslikku mõju ainult juhul, kui nad ületavad 0,9 % märgistamise taset. Sellisel juhul peaksid liikmesriigid pidama piisavaks meetmeid, mis tagavad 0,9 % märgistamise taseme järgimise.
- 2.3.2. Liikmesriigid peaksid võtma arvesse, et teatavate segunemise tasemete saavutamiseks ei pruugi olla vajadust, kui taime märgistamine geneetiliselt muundatuks ei oma majanduslikke tagajärgi.
- 2.3.3. Mitmel muul juhul võib mahepõllundustootjate ja vahel ka tavatootjate (nt teatavad toidutootjad) sissetulekute vähenemine olla tingitud GMO jälgede esinemisest allpool 0,9 % taset. Sellisel juhul ning teatavate tootmistüüpide kaitseks võib asjaomane liikmesriik võtta meetmeid, mille eesmärk on saavutada, et GMOde teistes taimedes esinemise tase jääb alla 0,9 %.

Hoolimata sellest, milline on samaaegse viljelemise meetmetega saavutada soovitud segunemise tase, jätkatakse ELi õigusaktides⁽¹⁾ sätestatud taseme kohaldamist GMOsid sisaldava toidu, sööda või vahetuks töötlemiseks ettenähtud toodete märgistamise suhtes.

- 2.4. *Meetmed GMOde kasvatamise keelamiseks suurel territooriumil („GM vabad piirkonnad“)*

Piirkondlikud erinevused, näiteks kliimatingimused (mis mõjutavad tolmlejade aktiivsust ja lenduva õietolmu liikumist), topograafia, viljelussüsteem ja külvikorrad või põllumajandusettevõtte struktuur (k.a piirnevad struktuurid, nt hekid, metsad, harimata maa ja põldude ruumiline paiknemine) võivad mõjutada GM taimede ja tavapäraste ja mahepõllunduskultuuride segunemise taset ning meetmeid, mida on vaja GMOde teistesse taimedesse tahtmatu sattumise vältimiseks.

Teatavatel majanduslikel ja looduslikel tingimustel võivad liikmesriigid kaaluda võimalust keelata GMOde kasvatamine suurel osal oma territooriumist, et vältida GMOde tahtmatut sattumist tavapärastesse ja mahepõllunduskultuuridesse. Sellise keelu puhul peavad liikmesriigid näitama, et nende piirkondade puhul oleks muudest meetmetest jäänud väheks piisava puhtuse taseme saavutamiseks. Lisaks peavad sellised piiravad meetmed olema oma eesmärgiga (st tavapäraste ja mahepõllundustootjate teatavate vajaduste kaitse) proportsionaalsed.

- 2.5. *Vastutuse reeglid*

Rahalise kompensatsiooni või majandusliku kahju eest vastutamisega seotud küsimused kuuluvad liikmesriikide ainupädevusse.

3. **Teabe vahetamine ELi tasandil**

Komisjon jätkab ELi ja riiklikul tasandil toimuvatel uuringutel põhineva asjakohase teabe kogumist ja koordineerimist ning tehnilise nõu jagamist, et aidata huvitatud liikmesriikidel välja töötada samaaegse viljelemise riiklik lähenemisviis.

Jätkub koordineerimine COEX-NETi⁽²⁾ kaudu ja tehnilise nõu andmine GMOde ja tavakultuuride samaaegse viljelemise Euroopa büroo (ECoB)⁽³⁾ poolt. ECoB ajakohastab meetmete näitlikku kataloogi ning agronoomiliste, looduslike ja konkreetsest põllukultuurist tulenevate faktorite nimekirja, mida tuleks arvesse võtta, kui kavandatakse riiklikke meetmeid, et vältida GMOde tahtmatut sattumist tavapärastesse ja mahepõllunduskultuuridesse. Liikmesriigid peaksid jätkama ECoB tehnilises töös osalemist.

⁽¹⁾ Määruse (EÜ) nr 1829/2003 artiklid 12 ja 24 ning direktiivi 2001/18/EÜ artikli 21 lõige 3.

⁽²⁾ Geneetiliselt muundatud, tavapäraste ja mahepõllukultuuride samaaegset viljelemist käsitleva teabe kooskõlastamise ja vahetamise võrgustikurühma (COEX-NET) eesmärk on aidata vahetada teavet liikmesriikide ja komisjoni vahel.

⁽³⁾ ECoB töötab välja konkreetse põllukultuuri parimate tavade dokumente samaaegse viljelemise tehniliste meetmete jaoks. ECoB koosneb sekretariaadist ja konkreetse põllukultuuri tehnilistest töögruppidest, mis koosnevad liikmesriikide esindajatest.